

København, den 11. april 2023

Sendes pr. mail til jdj@kum.dk

cc: ascl@kum.dk og zeog@kum.dk

Høringssvar til lovudkast – ændring af lov om ophavsret (gennemførelse af dele af direktiv om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked)

Dansk Journalistforbund
Medier & kommunikation

The Danish Union of Journalists

Gammel Strand 46
1202 København K
Danmark

+45 3342 8000
dj@journalistforbundet.dk
journalistforbundet.dk

Dansk Journalistforbund (DJ) har over 18.000 medlemmer. Næsten samtlige medlemmer skaber ophavsretligt beskyttet materiale som led i deres daglige arbejde. Medlemmerne skaber fotografier, tekster, oversættelser, grafik, film, TV og tegninger. Værkerne bliver anvendt til både journalistik og kommunikation. DJ forvalter i vidt omfang medlemmernes ophavsret på baggrund af bestemmelser herom i forbundets vedtægter.

DJ har omtrent 70 overenskomster med medier, virksomheder og interesseorganisationer, hvor ophavsret udgør et væsentligt element. Forvaltningen af medlemmernes ophavsrettigheder sker desuden i Copydan AV-foreningerne, Copydan Tekst & Node, VISDA, Forfatternes Forvaltningsselskab og Create Denmark, som DJ alle er medlem af.

Overordnet om lovforslaget

DJ vil gerne rose Kulturministeriets store arbejde i forbindelse med forhandlingerne i EU omkring direktivet. Det har sikret (og udbredt) aftalelicensen til gavn for både brugere og skabere af ophavsretligt beskyttet indhold, navnlig på undervisningsområdet.

DJ finder det overordnet afgørende, at lovforslaget indeholder klare bestemmelser om selve ophavsmændenes rettigheder, da det for EU netop har været en af forudsætningerne for at lovgive om ophavsret i det digitale indre marked: At der er opstået et kæmpestort økonomisk gab mellem rettighedshavernes værkers værdi og den betaling, rettighedshaverne modtager for udnyttelse af deres værker.

DJ finder, at bestemmelserne i lovforslaget i overvejende grad lever op til forudsætningerne i direktiverne.

Lovforslaget giver dog DJ anledning til følgende bemærkninger:

Tekst og datamining – lovforslagets § 11 b

Kunstig intelligens

En række nye digitale tjenester har de seneste år set dagens lys. Tjenesterne benytter sig af kunstig intelligens – AI – til at skabe materiale, navnlig tekst og billeder. Materialet ville, hvis det var skabt af mennesker, som udgangspunkt blive anset som værker.

Den kunstige intelligens er blevet trænet ved at gennemse bestemte internetsider eller internettet generelt. I visse tilfælde har den kunstige intelligens anvendt det gennemsete til ikke kun at erfare oplysninger, men også til at anvende værkerne fra de pågældende sider [mere direkte til at skabe nyt materiale](#).

Hvis en automatiseret, analytisk fremgangsmåde ikke *kun* har til formål at analysere tekst og data med henblik på at generere oplysninger, men derimod også indirekte at skabe nyt materiale, vil indsamlingen ikke kunne anses som tekst- og datamining i direktivets forstand.

Dansk Journalistforbund foreslår derfor, at dette gøres klart i lovbemærkningerne.

Dansk Journalistforbund foreslår følgende indsat i bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser, s. 73, efter 6. afsnit:

”Anvendes disse værker på et tidspunkt til mere end at genere oplysninger, fx fremstilling af nyt maskinskabt materiale, anses fremgangsmåden ikke som tekst- og datamining. Fremgangsmåden og den dertil knyttede eksemplar fremstilling er som følge heraf ikke omfattet af bestemmelsen i § 11 b.”

Dansk Journalistforbund gør ministeriet opmærksom på, at disse tjenester snylter på det arbejde, som ophavsmænd har skabt gennem årevis. Værkerne er tilgængeliggjort på nettet med ophavsmandens samtykke. Tjenesterne vil kunne tjene urimeligt mange penge på at skabe materiale på baggrund af andre ophavsmænds betydelige indsatser gennem årene. Dansk Journalistforbund forventer derfor, at tjenesterne kan overtage en betydelig del af medie- og kulturbranchens indtægter ved at skabe materiale på baggrund af disse værker. På den måde kan indtægtsgrundlaget for skaberne af en række værker, herunder journalistik, grafik, foto og fiktion, reduceres. Derved skabes et nyt *value gap* mellem på den ene side tech-giganter, som kan skabe nyt maskinskabt materiale på baggrund af andres originale produktioner, og på den anden side den danske og europæiske medie- og kulturbranche, som skaber det originale indhold som følge af en betydelig og bekostelig arbejdsindsats. Herudover vil nyskabelsen inden for medie- og kulturbranchen forringes betydeligt, da fremtidigt materiale i vidt omfang vil blive skabt på baggrund af tidligere værker.

Forbehold for tekst- og datamining

En lang værker er efter samtykke fra danske ophavsmænd gennem en årrække allerede stillet til rådighed på internetsider. Det kan være en journalist, som har overdraget udnyttelsesretten til en af sine artikler til brug på et dagblads internetside. For disse værker er det anført i lovforslaget, at forbeholdet for tekst- og datamining som udgangspunkt skal angives på en maskinlæsbar måde eller i vilkår og betingelser for brug af webstedet. Det kan ophavsmændene til allerede tilrådighedsstillede værker imidlertid ikke gøre, da ophavsmanden typisk ikke har ejerskabet til eller råderetten over disse websteder. Ophavsmændene kan derfor ikke egenhændigt ændre kodning og vilkår på internetsiden. Det betyder, at ophavsmanden ikke umiddelbart har adgang til at benytte sig af forbeholdet i den foreslåede § 11 b, stk. 3, men er afhængig af, at licenstageren eller erhververen foretager en ændring af den internetside, hvor ophavsmandens værker er stillet til rådighed. I så fald bliver forbeholdet ikke praktisk anvendelig for ophavsmanden og derfor illusorisk

DJ mener derfor, at lovbemærkninger bør imødegå dette ved at slå fast, at ophavsmænd og udøvende kunstnere også kan bekendtgøre deres forbehold på anden vis, fx bør en meddelelse på rettighedshaverens egen eller dennes organisations hjemmeside være tilstrækkelig. Det må være virksomheden, der vil udføre tekst- og datamining, der alene har ansvaret for at sikre sig indsigt i, om en rettighedshaver til materialet har forbeholdt sig muligheden for tekst- og datamining af vedkommendes værker.

Brug i undervisning – §§ 13 og 13 a

DJ henviser til høringssvar fra VISDA, Copydan Tekst & Node og Copydan AV-foreningerne, som forbundet tilslutter sig.

Værker, der ikke længere forhandles – §§ 16 c – f

DJ henviser til høringssvar fra Copydan Tekst & Node, som forbundet tilslutter sig.

Generelt om kollektive aftaler – §§ 53, stk. 2, 55 og 55 a

DJ bifalder, at kollektive aftaler i lovforslaget bliver angivet som det oplagte middel til at opnå rimelige aftaler, fornuftige regler for transparens og gode metoder til aftalejustering. Det følger også af direktivet.

DJ finder det vigtigt og rigtigt, at de kollektive aftaler, som skal være retningsgivende i forbindelse med disse lovbestemmelser, er indgået mellem *ligeværdige* og *relevante* parter. Det fremgår også direkte af bemærkningerne til den foreslåede § 53, stk. 2 (s. 98 i lovforslaget).

DJ ønsker og finder det hensigtsmæssigt, at denne præcisering gentages de andre steder i lovforslaget, hvor kollektive aftaler er nævnt i lovbemærkningerne.

Med dette undgås, at en kollektiv aftale indgået mellem en meget lille eller svag organisation på den ene side og en meget stor og markedsdominerende erhverver på den anden side bliver anset som retningsgivende for eksempelvis et rimeligt vederlag. På samme måde kan en kollektiv aftale alene anses som retningsgivende, hvis organisationerne er relevante, eller – som det er anført i bemærkningerne – at aftalen er indgået mellem de *”inden for det pågældende faglige område mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område.”*

DJ er den faglige organisation i kultur- og mediebranchen med klart flest kollektive aftaler. Forbundet gør Kulturministeriet opmærksom på, at kun meget få af disse er indgået med en repræsentativ arbejdsmarkedspart på den anden side. Langt, langt størstedelen af de kollektive aftaler er indgået med enkeltvirksomheder. Ud fra disse mange aftaler er det dog muligt at udlede en række minimumsstandarder baseret på den gennemsnitlige overenskomst. DJ ønsker, at Kulturministeriet gør klart i lovbemærkningerne, at også en flerhed af kollektive aftaler indgået mellem en ligeværdig og relevant organisation – for ophavsmænd eller udøvende kunstnere – på den ene side og en virksomhed på den anden side efter omstændighederne kan være retningsgivende for et passende og forholdsmæssigt vederlag. DJ ønsker, at der i forlængelse af 4. afsnit på s. 98 i lovforslaget tilføjes følgende:

”Det samme gælder vilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, som kan udledes af række overenskomster på det pågældende faglige område samlet set, hvis disse på den ene side er indgået mellem de/den mest repræsentative organisation(er) i Danmark for ophavsmænd eller udøvende kunstnere.”

Om soloselvstændige ophavsmænd – §§ 53, stk. 2, 55 og 55 a

DJ henleder ministeriets opmærksomhed på direktivets betragtning 18. Her fremgår det, at formålet med direktivet også er at beskytte de ophavsmænd og udøvende kunstnere, der indgår aftaler gennem deres *egne virksomheder* – de soloselvstændige. Betragtning 72 dækker både retten til rimeligt vederlag, adgangen til oplysninger og muligheden for aftalejustering. Det er alle rettigheder, som er tiltænkt at skulle opveje den svage forhandlingsposition, som ophavsmænd – uanset om de er soloselvstændige – ofte er i.

DJ mener, at Danmark ikke lever op til sine forpligtelser efter direktivet, *hvis* Danmark ikke iværksætter tiltag, således at de soloselvstændige ophavsmænd og udøvende kunstnere opnår de samme forbedringer som ikke-selvstændige. Det er tydeligt ved at se på direktivets betragtning 72 og sammenhængen med Kommissionens retningslinjer af den 30. september 2022 for anvendelsen af Unionens konkurrencelovgivning på kollektive aftaler vedrørende arbejdsvilkår for selvstændige uden ansatte (2022/C 374/02).

Det betyder, at soloselvstændige også bør have samme adgang til den foreslåede incitamentsstruktur for kollektive aftaler, således eksempelvis, at ophavsmænd og udøvende kunstnere, der indgår aftaler gennem deres egne virksomheder, kan sikre deres ret til passende og forholdsmæssigt vederlag gennem kollektive aftaler.

DJ noterer sig, at der i lovbemærkningerne på s. 51 og 97 er henvist til betragtning 72. DJ opfordrer dog til, at Kulturministeriet ved disse henvisninger gør det tydeligt, hvad det indebærer for soloselvstændige.

DJ foreslår, at henvisningen på s. 57 til Kommissionens retningslinjer og henvisningen til betragtning 72 gentages, hvor incitamentsstrukturen for kollektive aftaler er omtalt i lovbemærkningerne. På den måde tydeliggøres det – i tråd med direktiv og retningslinjer – at soloselvstændige ophavsmænd og udøvende kunstnere også har adgang til at indgå kollektive aftaler med henblik på at sikre bedre vilkår samt at skabe en markedsnorm for passende og forholdsmæssigt vederlag, gennemsigtighed og aftalejustering.

Rimeligt og passende vederlag – § 53, stk. 2

DJ henviser til de generelle bemærkninger ovenfor om både kollektive aftaler og om soloselvstændige.

DJ er tilfredse med, at Kulturministeriet har implementeret direktivet meget tekstnært, herunder direktivets betragtninger. Det er korrekt og i overensstemmelse med direktivet, at engangsbeløb som altovervejende hovedregel ikke kan anses som rimelige.

Opbakning til den danske rettighedsmodel

Det er angivet i lovbemærkningerne, at aftaler, som fratager ophavsmanden adgangen til sædvanlige rettighedsvederlag fra kollektiv forvaltning, som udgangspunkt ikke er rimelige. Det synes som en naturlig følge af, at kollektiv forvaltning ofte er et udtryk for den generelle markedsnorm for, hvordan betalingen for rettigheder foregår i den pågældende sektor. DJ bakker derfor naturligvis op om, at lovbemærkningerne understøtter den danske rettighedsmodel.

Løn er ikke engangsvederlag

DJ mener, at det må bero på en misforståelse, når Kulturministeriet angiver (4. afsnit, side 51), at løn *ikke* kan anses som et engangsvederlag. Det kan give anledning til stor forvirring, fordi løn netop præcis er dette – et engangsvederlag, som ophavsmanden dog modtager måned efter måned. Løn udgør ikke løbende betaling for udnyttelse af rettigheder, men derimod betaling for det fortsatte arbejde blandt andet med skabelsen af nye værker. Det tydeliggøres ved, at ophavsmanden ikke fortsætter med at få en lønbetaling for udnyttelsen af værkerne efter fratræden, og at ophavsmandens løn ikke løbende reguleres forholdsmæssigt med omfanget af eller indtægterne fra udnyttelsen ophavsmandens værker.

Oprindeligt urimelige aftaler – håndhævelse og nævnskompetence

DJ er meget tilfredse med, at det nu er klart, at ophavsmænd og udøvende kunstnere har en ret til et passende og forholdsmæssigt vederlag for udnyttelse af værket, når denne har overdraget ophavsretten helt eller delvist.

DJ forstår lovteksten og bemærkningerne på s. 59 ff. således, at domstolene – på samme måde som med aftalelovens § 36 – kan ændre eller helt eller delvist tidsidesætte en aftale i strid med den foreslåede § 53, stk. 2. Det er også den korrekte forståelse af direktivet. DJ ønsker, at dette bliver gjort tydeligere i lovbemærkningerne.

I de tilfælde, hvor de efterfølgende *indtægter* for udnyttelsen af værket indebærer, at det aftalte vederlag bliver urimeligt, kan ophavsmanden også kræve yderligere vederlag, uanset at det aftalte vederlag på aftaletidspunktet var passende og forholdsmæssigt. Det fremgår af s. 60 i udkastet til lovforslag. Denne ret til efterfølgende justering af det aftalte vederlag kan indbringes for Ophavsretslicensnævnet, medmindre en kollektiv forhandlet aftale fastsætter en anden aftalejusteringsordning. DJ støtter op om dette.

DJ mener dog, at adgangen til at indbringe en aftale for Ophavsretslicensnævnet også bør omfatte aftaler, som er urimelige allerede på tidspunktet for aftalens indgåelse. Det vil være i tråd med det beskyttelsesbehov, som er udtrykt i direktivets betragtning 79. Herudover vil det være hensigtsmæssigt, hvis Ophavsretslicensnævnet opbygger en kompetence til at bedømme, hvornår et vederlag er passende og rimeligt. Det vil være vanskeligt for en byretsdommer at træffe afgørelse i sådanne spørgsmål, og det vil skabe domme, som vil trække i forskellige retninger, og som derfor ofte vil blive anket. Herudover vil Ophavsretslicensnævnets kompetence og erfaringer med bedømmelsen af, om et aftalt vederlag er passende og forholdsmæssigt også kunne bruges i bedømmelsen i forhold til aftalejusteringsordningen og om ophavsmanden har krav på et *yderligere*, passende og rimeligt vederlag – og omvendt. Medie- og kulturbranchen som helhed vil have gavn af mere smidige processer og rigtigere afgørelser i forhold til uoverensstemmelser om begge disse rettigheder.

DJ foreslår derfor, at bestemmelsen i § 55 a affattes som følger:

"Ophavsmanden har ret til at kræve yderligere, passende og rimeligt vederlag fra erhververen, hvis aftalen ikke er i overensstemmelse med bestemmelsen i § 53, stk. 2, eller hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen af værket.

Stk. 2: For aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektivt forhandlede aftaler, finder aftalejusteringsordningen i de relevante kollektive aftaler anvendelse, såfremt ordningen er sammenlignelig med den i stk. 1."

Specialitetsgrundsætningen og bestemmelser om vederlag

DJ er enig i beskrivelsen af specialitetsgrundsætningens anvendelsesområde i lovforslagets bemærkninger, herunder beskrivelsen på s. 50. DJ mener dog, at der i beskrivelsen af anvendelsen af bestemmelsen på fortolkningen og rimeligheden ved

selve vederlaget er behov for en præcisering. Specialitetsgrundsætningen er nemlig også anvendelig på fortolkninger af, om en bestemt udnyttelsesform er omfattet af den ene eller anden vederlagsmodel i en aftale. DJ henviser i den anledning til faglig voldgift i sag nr. [FV2013.0043](#) mellem DJ og Foreningen af TV 2-regioner, hvor højesteretsdommer Vibeke Rønne var opmand:

DJ havde indstævnet Foreningen af TV 2-Regioner med påstand om, at foreningen skulle anerkende, at en række udnyttelsesformer skulle honoreres særskilt i henhold til en bestemmelse om rundsum i parternes videreudnyttelsesaftale – og dermed ikke over lønnen. Den største og vigtigste af de omtvistede udnyttelsesformer var on demand-brug på de enkelte TV 2-Regioners hjemmesider. Foreningen af TV 2-Regioner havde i sagen gjort gældende, at specialitetsgrundsætningen ikke fandt anvendelse ved fortolkningen af kollektive aftaler, og subsidiært at grundsætningen heller ikke fandt anvendelse, når overdragelsen som i sagen var uomtvistet, og uenigheden derfor kun vedrørte honoreringen herfor.

DJ fik medhold i alle sine påstande, og opmanden udtalte blandt andet som begrundelse: *"På den anførte baggrund og efter en samlet vurdering af de foreliggende fortolkningsbidrag, herunder parternes tidligere aftaler om vederlæggelse for ophavsretligt beskyttede værker, finder opmanden det ikke godtgjort, at parterne ved Protokollat 5 [parternes videreudnyttelsesaftale] har aftalt, at udsendelse over internettet på brugerens begæring kan ske uden vederlæggelse, og således er omfattet af § 4 [bestemmelsen om de udnyttelsesformer, der blev vederlagt via lønnen], jf. herved også ophavsretslovens § 53, stk. 3, eller principperne heri*

DJ mener, at det vil være rigtigst og nemmest at fjerne *"fortolkningen og"* fra sidste linje i afsnit 2 på s. 50. Beholdes *"fortolkningen og"* bør det i lovbemærkningerne præciseres, at specialitetsgrundsætningen dog finder anvendelse på fortolkningen af, om en bestemt udnyttelsesform hører under den ene eller anden vederlagsform.

Tilbagefaldsret – § 54, stk. 1

Omkring denne bestemmelse henviser DJ til Samrådet for Ophavsrets hørings svar, som DJ tilslutter sig.

Gennemsigtighed – § 55

DJ henviser til de generelle bemærkninger ovenfor om både kollektive aftaler og om soloselvstændige.

Omkring denne bestemmelse henviser DJ til Samrådet for Ophavsrets hørings svar, som DJ tilslutter sig.

DJ tilføjer, at det bør fremgå tydeligt af lovbemærkningerne, at retten til at modtage oplysninger efter § 55 anses som et væsentligt vilkår i aftaler om overdragelse af rettigheder efter ophavsretsloven. Som følge heraf vil ophavsmanden eller den

udøvende kunstner kunne hæve aftalen, hvis denne ikke modtager de afkrævede oplysninger.

Aftalejusteringsordning – § 55 a

DJ henviser til de generelle bemærkninger ovenfor om både kollektive aftaler og om soloselvstændige.

DJ bakker op om aftalejusteringsordningen og den tiltænkte incitamentsstruktur for kollektive aftaler.

DJ mener dog, at aftalejusteringsordningen bør omfatte justeringer af aftaler, som er urimelige allerede på tidspunktet for aftalens indgåelsen (se ovenfor under afsnittet: "*Rimeligt og passende vederlag – § 53, stk. 2*").

DJ anbefaler også, at bestemmelsen affattes således, at hovedreglen opregnes først, mens undtagelsen hertil – at en kollektiv aftale indeholder en tilsvarende aftalejusteringsordning – er fastsat i et nyt stykke (se opbygningen ovenfor under afsnittet: "*Rimeligt og passende vederlag – § 53, stk. 2*").

DJ henviser til høringssvaret fra Samrådet for Ophavsret, som gør gældende, at "licensmodtagere" skal medtages i lovbestemmelsen, for at direktivet bliver implementeret korrekt.

Det alt overskyggende formål med denne bestemmelse er, at kravet om yderligere, passende og rimeligt vederlag skal opfyldes af den aktør, som har opnået den yderligere indtægt. På området for tv-produktion vil indtægterne for udnyttelsen ske hos broadcasteren eller streamingtjenesten, mens ophavsmandens erhverver er et produktionsselskab, som ikke selv udnytter værket. Medfører udnyttelsen af tv-produktionen en væsentlig højere indtægt vil det komme broadcasteren eller streamingtjenesten til gode. Det bør derfor på dette område være broadcasteren eller streamingtjenesten, som ophavsmanden kan rette sit krav mod. På samme måde bør det på andre områder ikke være muligt at have (eller bevidst indskyde) en aktør mellem ophavsmanden og den faktiske, primære erhverver og udnytter af rettighederne. Det vil forhindre ophavsmanden i at gøre sit krav på rimeligt vederlag gældende mod den, som har haft de meget høje indtægter sammenlignet med ophavsmandens vederlag.

Fotografiske billede af kunstværker – § 70, stk. 4

Ministeriet foreslår, at direktivets art. 14 implementeres direktivnært i § 70, stk. 4.

DJ tilslutter sig implementeringen og lovbemærkningerne om, hvornår et fotografi er et værk. En uddannet, professionel fotograf vil i alle tilfælde træffe kreative valg omkring lyssætning, kameravinkel, motivvalg mv., når denne fotograferer et billedkunstværk. Den foreslåede bestemmelse vil således ikke få nævneværdig betydning for DJ's medlemmer.

Overgangsbestemmelser – § 91, stk. 6

DJ tilslutter sig den foreslåede implementering af overgangsbestemmelserne i lovforslaget. DJ bakker op om, at adgangen til aftalejustering også bør være gældende for ældre aftaler, men mener at 10 års-grænsen er for kort.

Hvis dette høringssvar giver anledning til spørgsmål eller kommentarer, uddyber vi det gerne. Kontakt tlf. 3342 8000 eller DJ@journalistforbundet.dk.

Venlig hilsen

Tine Johansen

Formand